

astua kaikille uusille toimialoil-
le, että me myöskin saisimme
oikeuden synnyttää miehiä maa-
ilmaan. Me uskomme, että se
päivä vielä koittaa, jolloin ei
sanota: "on kylliksi siinä, että

te synnyttätte lapsia maailmaan",
vaan sanotaan, että: "Minkä an-
siokkaan työn tämä nainen on
tehnyt, että hänellä on oikeus
synnyttää miehiä ja naisia maa-
ilmaan?"

Jatk.

Pikakuvia New Yorkista

IV.

Pakkasyönä.

Lämpömittari alenemassa —
pakkanen tulossa. Miten mon-
nelle kymmenelletuhannelle täl-
lainen tieto New Yorkissa ai-
heuttaa tuskallisia, melkein epä-
toivoisia tunteita! Parempiosai-
selle merkitsee se vain lämpi-
mämpiä pukimia, lisälämmitystä
asunnossa ja hieman epämuka-
vuuksia ulkona liikkeessa sekä
hieman voimallisempaa ruokajär-
jestelmää ruumiinlämmön lisää-
miseksi, mutta toista on tällaisen
ilmanvaihdoksen merkitys sellai-
selle, jolle kaikki tämä on mah-
dotonta. Mistä tulevat lämpi-
mämmät pukimet pakkasta var-
ten, kun ei riittävästi ole ryysyjä
lauhealle ilmallekaan? Mistä
lisälämmitys asuntoihin, kun tus-
kin keitoksiin, milloin sellaista
voidaan tehdä, polttoaineita riit-
tää — entäpä kun ei ole edes
asuntoakaan, jota lämmittäisi?
Mistä voimallisempi ruokajärjes-
tys, kun tuskin sen vertaa saa
ravintoa, että suupalan silloin
tällöin saa kalvavan nälkänsä

sammuttamiseksi, senkin tavalla,
jota ei voi aterioidumiseksi kut-
sua?

Sikkipä "kylmä aalto" sanalla
on lamauttava, kammottava mer-
kityksensä tässä tilassa oleville
yhteiskuntamme jäsenille. Heil-
le se merkitsee kärsimyksiä, joi-
ta voi tuskin sanoin kuvata, sai-
rautta, usealle kuolemaa, toisille
vankeutta paleltumisen sijasta
valittuna, sadoille itsensä nöy-
ryyttämistä pelastuakseen arme-
liaisuuskoteihin yöksi kaduille
kylmään paleltumasta.

New York toivoi jo, että tam-
mikuun alkupuolella vallinnut
tavattoman pitkä "kylmä aalto"
olisi vapauttanut sen kylmän
kärsimyksistä, mutta uusi on
juuri parhaillaan käsillä. Tois-
sapäivänä se alkoi eikä pikaista
apua ole tiedossa. Tuhannet vär-
jöttävät viluissaan. — New Yor-
kin köyhät taasen kärsivät.

Yhteiskunnallisten veristen vää-
ryyksien tutkijalle tarjoaa pak-
kasyö tilaisuuden nähdä äärim-
mäisessä huipussaan elinolojen

nurinkurisuuden. Yö sellainen köyhien ja kodittomien oloja katsellessa on varmasti parhaita agitatsionia ihmiselle; mitättömiksi jäävät sen rinnalla kaikki kiihottavat herätyspuheet ja kirjattiedot. Siellä näkee vääryyden todellisuutena, näkee sen ylä ja alapuolelta yhteiskuntakerroksiamme.

Toisella puolen tarvitsee vain hetkisen liikkua varakkaiden ja hienoston kaupunginosassa. Komeat palatsit kohoavat katuriveinä, ylpeän näköisinä, sisältä loistaen lämpö ja rikkaus. Hienot ravintolat hehkuvat valoa, komeasti puettu yleisö määsäilee koristettujen pöytien ääressä viinien ja musiikin seurassa ja kaduilla ja ovissa liikuskelee upeisiin turkkeihin ja vaippoihin pukeutunutta väkeä kiiiruhtaen lämpimiin asuntoihinsa tai huvipaikkoihinsa kolkon purevasta luoteistuulesta. Pakkanen merkitsee heille vain hetkellistä epä-mukavuutta.

Mutta toisella puolen taasen köyhälistön osa kaupunkia. — Miten erilaisen näyn se tarjoaakaan tällaisena aikana. Retki East Sideen ja Bowerylle antaa eri kuvan — kuvan, jonka varmasti tulee muistamaan ikuisesti ja joka elävästi astuu muistoon joka kerta, kun luonto huokuu kylmiä puhalluksiaan pitkin suur kaupungin katuja.

Kun toverini ei ollut koskaan lähemmin tarkastellut elämää pakkasyönä New Yorkissa, sain hänet suostutetuksi lähtemään kanssani matkalle katselemaan, ja jos mahdollista, viettämään osan yötä kaupungin vapaassa

yömajassa tai pelastusarmeijan yökodissa Boweryn varrella.

Ilta oli purevan kylmä. Edellisenä yönä satanut lumi pyöreili ja kiisi katuja pitkin vihan luoteistuulen ajamana ja tuuli tunki ytimiin. Ohjasimme matkamme siihen osaan kaupunkia, jossa tällainen yö oli tuihimmin tunnettavissa — East Siden alaosaan. Liikuimme katuja ylös, katuja alas, joiden varsilla oli melkein täydellisen ryysyköyhälistön luolakasarmeja, ränsistyneitä, mustuneita, inhottavia kiviryhmiä, joissa lähes neljäs osa koko suurkaupungin ihmisaumaa on sullottuna eläinten tavoin kurjiin korttereihinsa, joita se kutsuu kodeikseen.

Jos kurjilta näyttivät asunnot, vertoja niille vetivät kurjuudessaan niiden asukkaatkin. Viimeiset iltaostajat olivat vielä ostoksillaan, tehden kauppaan kadunvarrella olevien katukaupustelijain tai pienten puotikauppiasten kanssa niukoilla rahoillaan ja kiiiruhtaen jälleen taloihinsa, joissa edes seinät estivät pistävän tuulen tunkemasta vaateryy-syen läpi. Kasarmien ovikäytävissä ja tuulen suojassa olevissa nurkkauksissa seisoskeli kylmästä sinertäviä miehiä, joukossa joku nainen ja lapsikin, sillä aikaa oli saatava jotenkin kulumaan myöhempään, kunnes voisi kokoontua "leipälinjaan" saamaan tavanmukaisen leivänkyrsän ja kupin kahvia illan ravinnoksi, ennenkuin onneaan koettaisi johonkin vapaaseen yökotiin, ellei sattunut kymmentä senttiä saamaan kerjätynksi joltain hiukan parempiosaiselta yömajan maksuksi.

Pysähdyimme hetkeksi muuttaman hiilikauppiaan oven kohdalle erään vuokrakasarmen kellari-kerroksessa. Sieltä oltiin hakemassa lämmitysaineita pakkasyön turvaksi perheisiin, joilla vielä oli varaa kuluttaa joku sentti sellaisiin tai joille hiukkasenkaan lämmön säilyttäminen asunnoissa oli ravintoakin tarpeellisempaa lapsien tai heikkojen sairaiden hengen säilyttämiseksi. Suuria eivät olleet kauppaerät, vaikka suhteettoman suuri oli hinta. Harva ostaja poistui kaupasta "peili" täynnä, jokusia hiilensirusia oli toisilla sen pohjalla. Noin parissakymmenessä ostajassa ei näkynyt ainoatakaan, joka olisi mukanaan kulettanut "bushelin" vertaa, sellainen määrä kysyi liian suurta lovea yhden päivän rahavaroihin, vaikkakin siten olisi voinut säästää ainakin puolet bushelin hinnasta kymmenen ja viiden toista sentin kaupoilla ostaessa*) Mutta paikkansa tässäkin pitää: kenellä vähän on, siltä se vähäkin on pois otettava. Ja kiivihillissä kyllä New Yorkin köy-

*) Mainita tässä sietää, että New Yorkin kaupungin porvarillinen hallinto ei pane rikkaa ristiin tämän nytkemisen estämiseksi saattakaa sitte varattomimmille hiilien ilmaiseksi jakamiseksi. Toista on esim. Milwaukeeen kaupungin, jossa on sosialistinen valtuusto ja kaupunginhallinto. Siellä, ilman kylmimmillä ja puutteen ja kurjuuden sitä mukaa suurimmalla olon, päätti kaupungin valtuusto ostaa 150 tonnia hiiliä ilmaiseksi jaettavaksi suurimmassa puutteessa oleville. Porvarien äärimmilleen nousevaa ilkeyttä kuvaavana sopii tästä vielä mainita, että kun muutoseikkojen vuoksi valtuuston virallisen suostumuksen saamiseen olisi kulunut u-

hältä hänen vähänsäkin pois otetaan, hän niistä maksaa kaksinverroin kuin se, joka tonnin erältäkin ostoksia tekee.

Jos milloin köyhälistön kaupunginosassa almunanoja näkee, on se kylmän yön alussa. Ja selvästi huomaa, että tällöin on useimmilla edessä aivan äärimäinen pakko. Ruumis ravinnotta, verhot kokonaan tarkotustaan vastaamattomina, yönsekä edessä ei ole mikään mieltäylentävä tila ja joskin moni vielä lauhkeampana iltana on luontaisen itseylpeytensä ylläpitämänä pidättäynyt almuja anomasta, saattaa tämä äärimäinen tila itse säilytyksen vaiston siksi ylimmäksi, että lopullinenkin itseylpeys sortuu sen pakosta. Pieni almu voi hänet pelastaa tuskallisesti kärsitystä yöstä ja paleltumisesta, ellei ehkä nälästä ja ehkä uusi päivä voi olla onnellisempi työnhaussa kuin edellinen, niin toivottomalta kuin se näyttääkin. Ja jos edellinenkin yö ja mahdollisesti moni senkin edellinen oli tullut vietetyksi tavasalla, ovikäytävässä, leipomon

seita päiviä, jotka viiltävän kylmän vuoksi olisivat maksaneet puutteenalaisille suuria kärsimyksiä jos ei pakkaseen kuolemistakin, aikoi kaupungin sosialistinen varainhoitaja luovuttaa hiilien ostoon tarvittavat varat etukäteen, varmana siitä, että kaupungin valtuusto hyväksyy toimenpiteen, mutta silloin uhkasivat porvarit vangittua hänet kaupungin varainluovuttomasta käytöstä. Varainhoitaja luovutti silloin tarvittavat rahat omasta taskustaan, ja pari päivää myöhemmin päätti valtuusto, jossa on sosialistinen enemmistö, kaikista porvarien vastaväitteistä huolimatta luovuttaa varoja hiilien ostoon. Toim.

uunin kohdalla katukäytävällä tai tuskin edellisiä paljoa paremmassa jonkunlaisessa vapaassa yömajassa, voi tuskin epäilyä olla, että voimakkainkin itseylpeys kukistuu itsesäilytysvaiston edessä jo kokonaan lamautuneessa ruumiissa. Hänestä tulee "kerjäläinen", jommoista hän on oppinut ehkä vanhoillisten opetusten vuoksi pitämään laiskana hylkyrinä, olentona, joka ansaitsee vain ylenkatsetta enemmän kuin sääliä, jonka paikka olisi vankilassa tai vaivaishuoneessa, eikä rasituksena paremmassa taloudellisessa asemassa olevalle yleisölle. Nyt on hän itse kuitenkin muuttunut samaksi ja silti hän tietää hyvin, ettei hän ole mikään laiskuri muun kuin työnpuutteen vuoksi, hylkyri muun kuin sen vuoksi, ettei yhteiskunta hänelle muuta mahdollisuutta anna.

Tuskin kadunväliä kuluu, kun aina korviin kuuluu nöyrästi ja hiljaisella äänellä lausuttu anomus: "Ettekö voi auttaa viidellä tai kymmenellä sentillä minua, olen aivan "down and out", yö on kylmä, en ole syönyt koko päivänä eikä ole yösijaa" jne. Vaikeata on antaa, sillä, vaikka mahdollisesti hiukan varojakin siihen olisi, periaatteellisesti väärin sellainen antaminen on, sillä ei kurjuutta ja puutetta yksityisalmuilla poisteta, vaikka koko miljonäärijoukkue siihen työhön ryhtyisi kaikkine rahavaroineen. Ja vielä vaikeampaa on olla antamatta, kun tietää, miten tavattoman paljo pieni almu, joku senttinen, voi merkitä tositarvitsevalle. Tuossa on muuan vanhuudesta kumartunut har-

maapäinen miehenhaamu — ehkä runsaasti oman osuutensa yhteiskunnan työssä suorittanut vuosikymmeniä kestäneen raatamisensa aikana — nyt vapiseva, laihtunut, työhön enää kykenevätön, ryyzyihin puettu hyödytön romukasa, jonka järjestelmä on jättänyt omiin varoihinsa tulemaan toimeen, miten parhaiten voi tai sortumaan kurjuuteensa kuin aikansa palvelut työkalu. Tuossa vanha nainen — ehkä monen hyödyllisen työnraatajan synnyttäjä, mutta hylätyksi joutunut vanhuutensa päivinä, uhrauttuaan lapsensa teollisuuselämän alttarille. Tuossa keskiikäinen nainen, prostitutsioonin jo viimeisenkin asteen läpi kulkenut, nyt tautien ja luonnottomuuksien murtama, mutta aikanaan ehkä suosittukin yhteiskunnan "kermakerroksen" käyttämä leikkikapine. Ja tuossa taasen nuori, parhaassa iässä oleva, vankkakasvuinen, mutta kalvetunut ja kuumesilmäinen mies, työnhaluinen, mutta joko työstä ylituotannon vuoksi erotettu tai työtä turhaan haeksiva, viimeiset rahansa työnetsinnässä kuluttanut ja nyt nälän ja kylmän uhrina oleva, näköään tarpeeton olento maailmassa. Ja tuossa — mutta luetteloa jatkuisi loppumattomiin. Kokonaisia murhenäytelmiä voisi kirjottaa taloudellista järjestelmäämme vastaan jos kaikkien pakkasyönä almuja pyytävien elämäntarinoita näytelmäkirjottaja ottaisi käsiteläkseen. Kuka voisi aavistakaan, mitä unelmia, mitä tarmoa, työkykyä, pyrkimyksiä on ollut heihin kätettyinä, mutta nyt joutunut murskaksi kapitalistisen ta-

lousjärjestelmän pyörien alla, ilman että niille on annettu mitään tilaisuutta toteutumiseen ja kehittymiseen!

Puolenyön lähennellessä tarjoo Bowery syrjäkatuineen pakkasella melkein yksinomaan yllämainitunlaisen kuvan, josta huipuksi kohoaa "leipälinjan" muodostuminen, kun aika lähenee pelastusarmeijan vapaan leivän ja kahvin jakamiselle. Asetuimme riviin toverini kanssa, edellämme jo hyvän määrän yli puolen sadan "linjasoturina". Ja pian jatkui peräämme jonoa kaksin verroin huolimatta vihasta puhalluksesta, joka pyyhki avointa kätua pitkin. Joukkue oli samantilaista kuin almujen anojat kaduilla, yhtä puutteen sortamia, yhtä huonopukuisia, yhtä hyljättyiltä näyttäviä maailmassa. Ja todella liikana täytyy ihmisen uskoa maailmassa olevansa, jos hänen vaivaisen henkensä ylläpitämiseksi täytyy sellaisena yönä lähes tuntikauden seisoa vähäisiin vaatteisiin puettuna melkein parinkymmenen asteen pakkasessa "armosta" saadakseen leivänkyrsän ja kupillisen nestettä, jota vain lämpönsä vuoksi voi kahviksi luulla. Liikaa luulisi olevansa, tietäessä miten runsaasti silti maailmassa on kunnollista hengenpidintä yli sen määrän, mitä sellaiset henkilöt, jotka eivät näytä olevan liikaa, edes parhaimmallakaan tuhlauksella voivat kuluttaa tai varastuhuoneissa mädännyttää.

Askel askeleelta siirtyi odottava jono leivän ja kahvin jakopaikkaa kohti. Kuulimme myös, niin kulki rivissä puhe, että pelastusarmeijan yömaja oli jo

täynnä yövieraita, mutta että sata lippua jaettaisiin halpoihin yömajoihin sinä iltana. Katelimme jonoa jälessämme ja toivottomalta täytyi tuntua mielen jonon loppupäässä olevista tiedon levitessä, että leipä ja kahvi olivat ainoat, mikä heitä odotti, yö kylmä kärsimyksineen edessä. Saimme annoksemme arvokkaannäköiseltä hengenmieheltä ja kaksi kymmenen sentin yömajalippua, jotka kuitenkin luovutimme takaisin selittäen voivamme hankkia vielä yömajan itsellemme ja siirryimme syrjemmälle maistelemaan annostamme ja katselemaan toisten tapaa sitä nauttia. Ja tuskin uskon monen osaavan kuvitella, miten hyvältä se näytti useasta maistuvan. Satuimme parin nuorempuoleisen ja vielä verrattain eheästi puettun miehen viereen, kaikkesta päättäen joitakin työssä menettäneitä ammattilaisia ja kun tarjosimme heille suurimman osan leivistämme, ottivat he ne vastaan tyytyväisinä selittäen sen olevan mainion aamupuruksi. Oma osansa sujui heiltä hyvin, osottaen, etteivät herhut olleet sinä päivänä liiaksi heidän ruuansulatuselimiään vaivanneet. Moni muukin näkyi osastaan kätkevän palan aamutarvetta varuten. Ehkä olikin se monelle ainoa ateria ennen uutta "leipälinjaa".

Halumme oli nyt lähteä kaupungin vapaalle yömajalle yösiijan hakuun, mutta saimme myöskin kuulla siellä olevan yösiijat jo sillä erää täynnä ja kun tilaisuutta ei tällä kerralla ollut makaamiseen "Morguessa" (kaupungin ruumishuoneessa), jossa

edellisen "kylmän aallon" aikana moni kaupungin kodittomista oli yönsä viettänyt perimättömien ruumiiden seurassa, päätimme jättää yömajan toiseen erään, kun emme halunneet päästä irtolaiskirjoihin kaupungin viranomaisten edessä jonkun muunlaisen yömajan vuoksi, joihin sieltä vietiin ja jollaiseen itsekin olisimme halvalla hinnalla voineet päästä. Yömajan säännöissä on nimittäin, että henkilö, joka hakee kaupungilta kolmasti kuukauden kuluessa vapaata yö-sijaa, pääsee "irtolaisuudestaan" Blackwell's Islandin työhuoneeseen kuukaudeksi pariksi murtamaan kiviä tai tekemään muuta työtä — hyvä uhka estääkseen kurjuuden portailla olevia turvautumasta liian usein viranomaisten vaivaksi vapaisiin yömajoihin, ennenkuin heidän tilansa on kokonaan toivoton, jolloin työhuonekin näyttää heistä paremmalta kuin "vapaudessa" eläminen ilman minkäänlaista toimeentulomahdollisuutta.

Sääliä oli katsella lähes kahdensadan lukuista joukkoa linjassa seisoneita, kun he alkoivat hajautua etsimään itselleen paikkaa, jossa voisivat edes tuulen ja pakkasen suojassa yönsä viettää, joskaan ei päätänsä uneen kallistaa. Kysymyksessä ei ollut enää mukavuuksien tarve, vaan suoranaisten taisteluelämästä ja terveydestä, jossa tavallinen juoksukoirakin oli edullisemmassa asemassa kuin nämä "jumalan omaksi kuvaksi luodut luomakunnan herrat." Tällaiseen yösuojan etsintään tottuneemmat kyllä voivat jollain tavalla yönsä aamuun saada ku-

lumaan, he tietävät edes jonkunmoisia porraskäytäviä, lämpimiä leipurien katukäytäviä, joissa voi edes henkensä jotenkin säilyttää, mutta tosikurjassa tilassa olivat ensi kertoja tällaiseen hylkyasemaan joutuneet, heillä ei ollut edessä muuta kuin katujen kävely purevassa pakkasessa, kunnes päivä valkenisi ja edessä olisi uusi päivä, yhtä toivoton kuin edellinenkin ja uusi yö, entistä kurjempi ja mahdollisesti lopuksi kylmä kuolema, jos silloinkin yömajan saaminen onnistuisi yhtä huonosti kuin tällä kerralla. Tulevaisuus siis kaikkea muuta kuin valoisia. Jonkun verran onnellisemmassa asemassa olivat sellaiset, jotka voivat saada viisisenttisen kerjätys-si. He voivat kiiruhtaa johonkin kapakkaan, jossa lasin itselleen tilattuaan he voivat tuolilla tortutella aamun valkenemiseen saakka, lämmössä kyllä, joskaan ei yösrakentavaisessa ympäristössä. Mutta sellaiseen ei huomiota ole kiinnitettävä, kun kysymyksessä on pelastuminen pakkasyöstä.

Tällaista kaikkea kylmänä yönä New Yorkin kaduilla nähtyään tulee mieliin kulkiessa rahuhtinaitten palatsien ohi, onkohan tällainen tila pakollista ja oikeata. Katsellessa esimerkiksi Schwabin ja Clarkin satoja huoneita käsittäviä yksityisasuntoja, joista toisessa ei ole ketään asunnassa ja toisessa vain pari kolme-henkinen perhe, puhumatta-kaan sadoista pienemmistä yksityisasunnoista ja pilviin kohoavista palatsimaisista hienoston asuntotaloista, joissa jokaisessa olisi tilaa sadoille, jopa tuhansil-

le asunnottomille, täytyy todella ajatella että kansan täytyy olla mieleltöntä salliessaan, että tällainen olotila voi olla vallitsemassa yhteiskunnassa. Sadottain on asuntoja tyhjinä, huoneita kymmenin tuhansin, lämmintä ja lämmitysaineita yli kaiken otaksutuksen ja silti ei tuhansilla ole suojaa pään päällä, puhumattakaan sadoista tuhansista, joilla mahdollisesti on luolamainen asunto pesänään. Ja mistä johtuu kaikki tämä kansan mietön kurjuuden salliminen? Ilman järkeä oleva eläinkin pitää puolensa vaistomaisesti taistelussaan olemassaolosta, miksi ei ihminen, korkein olento tuntemassamme luomakunnassa osaa seurata eläimen esimerkkiä, ellei se osaa itse itselleen keinoja löytää? Mutta eläimellä ei olekaan ollut villitilassaan sellaisia kesyttäjiä kuin ihmisellä. Sille ei ole opetettu kärsimystä tässä elämässä palkinnon toivon vuoksi tulevassa, sitä ei ole opetettu kieltäytymään ravinnon ja suojan hankinnasta silloin kun sellaista on saatavissa ja se sitä tarvitsee. Ihminen yksin on kei-

notekoisesti saatettu tilaan, jossa se voi joutua eläimen astetta alemmaksi ja kurjempaan olotilaan. Pakkoa sillä ei siihen ole, mutta järki ei sillä ole vielä herännyt huomaamaan tätä pakon puutetta.

Kysymykseksi jää pakosta mieheen, milloin kansa herää sokeudesta, milloin kurjimmille asteille vaipuneet nousevat kapiinaan tällaista luonnotonta tilaa vastaan, milloin hieman paremmassa asemassa oleva kansan enemmistö tulee käsittämään, että sitäkin odottaa samantapainen kohtalo, jos asiain kehitys saa jatkuva samaan suuntaan. Kourallinen asioita käsittäviä ei voi tälle mitään, ei niistä välinpitämättömyydellä vapauduta, toiminta ennen kaikkea vaaditaan ja kiihotusta, ja kiihotusta toimintaan saadaan kulkemalla suurkaupungin, kuten New Yorkin, kurjaliston kaupunginosan kaduilla pakkasyönä. Sellainen retki avaa silmät sokealtakin, kun katselee silloin kurjuutta ajattelevin silmin.

New York, helmikuun 5 päivänä 1912.

E.

ELÄMÄN KANNEL

*Kaiju kanteloni soitto vieno,
kaiju aamuin, päivin, illoin;
heitä sydämehen sävel hieno
myrskysäällä, sekä silloin
kun on tyyntä sää.*

*Kaiju myrskyn myllertäissä:
taistoa on elämä;
kuiskaa elon tyvenessä:
elämä on unelma.*

Emmi Tummalampi.

